

УДК 811.111'253

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2023.32.1.22>

**ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АКТИВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА
В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ**

**FEATURES OF TRANSLATION OF ASSETS OF EUROPEAN LEGISLATION
IN THE CONDITIONS OF UKRAINE'S INTEGRATION
INTO THE EUROPEAN UNION**

Логінова Л.В.,

orcid.org/0000-0003-2263-9657

старший викладач кафедри філології

Одеського національного морського університету

Заснов І.О.,

orcid.org/0009-0003-0236-2179

студент IV курсу

Навчально наукового морського гуманітарного інституту

Одеського національного морського університету

У статті розглянуто питання перекладу актив європейського законодавства (*acquis communautaire*) українською мовою в контексті інтеграції України до Європейського Союзу та досліджено особливості цього процесу. Визначено загальну кількість актив, що утворюють систему *acquis* та наголошено на тому, що не всі вони підлягають обов'язковому перекладу в процесі вступу до ЄС. Визначено особливості юридичної термінології, яка зустрічається

у досліджуваних актах і підкреслено, що головною серед них є використання не лише правових понять та категорій, а й тих, що використовуються у інших науках та сферах, зокрема фінансова політика, енергетика, рибальство та інших, які відповідають кожному з 35 розділів *acquis*. На підставі цього висунуто ідею про недоцільність делегування перекладу виключно одній особі (перекладачу) і необхідність залучення у цей процес великої кількості фахівців з різних галузей, адже одній людині буде важко впоратися з таким обсягом робіт. З'ясовано, що в процесі перекладу має використовуватися еквівалентний метод із використанням таких прийомів, як транспозиція, модуляція, додавання і вилучення, калькування, запозичення. Окрім цього підкреслено необхідність використання також інших прийомів, наприклад генералізації, експлікації, ампліфікації, перестановки. Проаналізовано національне законодавство, присвячене процедурі перекладу актів європейського законодавства і з'ясовано, що повноваження організувати та планувати цю процедуру делеговано Урядовому офісу координації європейської та євроатлантичної інтеграції Секретаріату Кабінету Міністрів України. Присвячено увагу і процедурі здійснення перекладу, зокрема, зазначається, що передбачено створення Орієнтованого плану перекладу актів Європейського Союзу *acquis communautaire*. На підставі дослідження сформульовано висновок про важливість правильно організації процедури перекладу для вступу України в ЄС.

Ключові слова: переклад, європейське законодавство, *acquis communautaire*, євроінтеграція, англійська мова.

The article examines the issue of translating acts of European legislation (*acquis communautaire*) into Ukrainian in the context of Ukraine's integration into the European Union and explores the peculiarities of this process. The total number of acts that make up the *acquis* system is determined and it is emphasized that not all of them are subject to mandatory translation in the process of joining the EU. The peculiarities of the legal terminology found in the researched acts are identified and it is emphasized that the main one among them is the use of not only legal concepts and categories, but also those used in other sciences and spheres, in particular financial policy, energy, fishing and others, which correspond to each of the 35 sections of the *acquis*. Based on this, the idea of the impracticality of delegating translation exclusively to one person (the translator) and the need to involve a large number of specialists from various fields in this process, because it will be difficult for one person to cope with such a volume of work. It was found that the equivalent method should be used in the translation process using such techniques as transposition, modulation, addition and subtraction, tracing, borrowing. In addition, the need to use other methods, such as generalization, explication, amplification, permutation, is emphasized. The national legislation devoted to the procedure of translation of acts of European legislation was analyzed and it was found that the authority to organize and plan this procedure was delegated to the Government Office for the Coordination of European and Euro-Atlantic Integration of the Secretariat of the Cabinet of Ministers of Ukraine. Attention is also paid to the procedure of unifying the translation, in particular, it is noted that the creation of an Oriented Plan for the translation of acts of the European Union *acquis communautaire* is foreseen. On the basis of the study, a conclusion was formulated about the importance of correctly organizing the adjustment procedure for Ukraine's accession to the EU.

Key words: translation, European legislation, *acquis communautaire*, European integration, English language.

Постановка проблеми. Одним з базових критеріїв вступу будь-якої держави до Європейського Союзу є виконання так званого третього (інституційного) копенгагенського критерію, який передбачає адаптацію національного законодавства до норм та правил ЄС. Наразі, увесь комплекс європейського законодавства написаний англійською мовою, що є об'єктивною необхідністю з огляду на те, що членами даної спільноти є 27 держав, кожна з яких має власну історію, культура, та, відповідно, мову. Саме тому, Україна, як майбутній член Європейського Союзу, має узгодити своє законодавство з європейським, для чого необхідно спочатку перекласти його українською. Специфіка виконання даного завдання полягає в тому, що конкретні кроки до вступу в ЄС розпочалися лише в 2022 році, а тому усталена практика в цьому напрямку поки що не сформувалася.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дана тема, наразі все частіше стає предметом дослідження українських науковців, проте наразі існує небагато робіт присвячених саме цій проблемі. Прикладом можуть слугувати роботи Поліщук Л.П. та Пушкар Т.М., які безпосередньо присвячені питанню перекладу актів ЄС. Окрім цього, використано праці, що стосуються

загальних особливостей перекладу юридичних текстів, авторами яких є Шумило І., Сніца Т., Коломієць С.С., Дембіцька А.А., Роєнко Л., Горлатова О. та інші. В порівняльному аспекті використано роботу Гібової К., яка дослідилася специфіку перекладу актів ЄС словацькою мовою.

Постановка завдань. Дане дослідження потребує вирішення таких завдань: визначення комплексу актів європейського законодавства, які підлягають переведенню; визначення основної термінології та її особливостей; з'ясування того, які методи і прийоми слід використовувати; визначення відповідальних за переклад осіб та загальної специфіки проведення цього процесу.

Виклад основного матеріалу. Наразі сукупність актів європейського законодавства являє собою цілісну, чітко структуровану систему, яку прийнято називати *acquis communautaire* (далі *acquis*), що у перекладі з французької мови означає «добробок спільноти». Загалом, *acquis* є сукупністю спільних та обов'язкових для всіх країн-членів ЄС прав і обов'язків. Особливість даного інституту полягає в тому, що не існує окремого кодифікованого акту, який би систематизував дані норми. Наразі прийнято вважати, що *acquis* включають в себе:

1) зміст, принципи, цілі, що містяться в договорах;

2) законодавство, прийняте відповідно до договорів та судової практики;

3) декларації та резолюції, прийняті ЄС;

4) інструменти спільної зовнішньої політики та політики безпеки;

5) міжнародні договори, укладені самим Союзом та його членами між собою [1, с. 1].

Окрім цього, Венеціанська комісія в своєму звіті від 21 жовтня 2005 року зазначила, що до *acquis* також слід відносити також і неписане право, зокрема: судову практику Європейського суду з прав людини; прецедентне право Європейської комісії з питань корупції; офіційні тлумачення договорів і законодавства; Хартію основних прав ЄС та інше [2, с. 3].

Говорячи про загальну кількість даних актів, що являють собою *acquis*, слід відмітити, що їх налічується близько 14 тисяч, а рішень Суду ЄС близько 9 тисяч. Проте, доцільно говорити про те, що у перекладі всього масиву даних актів немає об'єктивної необхідності, оскільки обов'язковій імплементації Україною підлягають лише 4094 (відповідно до звіту Кабінету Міністрів України щодо відповідності законодавства України праву Європейського Союзу (*acquis* ЄС)) [3], [4].

Визначаючи мову, з якої необхідно здійснювати переклад, слід відмітити, що серед 27 країн ЄС кожна має власну мову і, відповідно існує велика кількість варіантів *acquis*. Проте, на нашу думку, доцільно використовувати в даному випадку саме англійський варіант з огляду на те, що він є першоджерелом, а також те, що обрання лише одного варіанту з якого здійснюватиметься переклад дозволить: по-перше, уникнути потенційних розбіжностей, по-друге, залучити меншу кількість спеціалістів для виконання цієї роботи, по-третє, значно прискорити сам процес перекладу.

Щодо особливостей здійснення перекладу *acquis* українською, то слід звернути увагу в-першу чергу на термінологію, яка використовується. Безспірним є факт того, що досліджувані акти є яскравим зразком юридичної мови, яка передбачає використання специфічних лексичних одиниць, зрозумілих саме фахівцям у галузі права. Більшість дослідників, до яких належать Л. Поліщук та Т. Пушкар наголошують на можливості виокремлення системи термінів, що використовуються у *acquis*, яка складається з 4 елементів, а саме:

1. Терміни, що позначають галузі права: Administrative Law, Administrative procedural law, Commercial law, Commercial procedural law, Land law.

2. Терміни із значенням особи: lawyer, prosecutor, judge, investigator, lawyer of international law, legal consultant, partner.

3. Терміни, що означають правові документи: laws, bylaws, protocol, declaration, agreement, communiqué.

4. Терміни, що позначають права та обов'язки: ownership, civil legal capacity, sovereign rights [5].

Погоджуючись із структурою даної системи, вважаємо за необхідне підкреслити той факт, що *acquis* складаються із 35 розділів, кожен з яких охоплює окрему сферу, наприклад: Економіка та фінансова політика (розділ 17), Енергетика (розділ 15), Рибальство (розділ 13) та інші. З огляду на це, вважаємо доцільним, що окрім зазначеного вище до системи також належать і терміни з інших наук: renewable energy, blackouts, monetary policy.

Таким чином, можна стверджувати, що особа, яка здійснює переклад *acquis* має бути всесторонньо розвиненою, і орієнтуватися як в юридичній термінології, так і в тій, що характерна для інших наук. Альтернативним варіантом, який на нашу думку є більш ефективним, є тісна взаємодія перекладача із фахівцями в інших сферах, адже це дасть змогу комплексно підійти до вирішення даної проблеми і уникнути потенційних проблем, викликаних необізнаністю перекладача у вузькопрофільних аспектах.

Звертаючи увагу на сам процес перекладу *acquis*, необхідно враховувати той факт, що даний процес є важливим завданням державного значення, саме тому необхідно враховувати імперативні приписи органів влади, що стосуються цієї процедури.

Наразі, цей процес регламентується Порядком здійснення перекладу на українську мову актів Європейського Союзу *acquis communautaire* та на англійську мову актів законодавства України, пов'язаних з виконанням зобов'язань України у сфері європейської інтеграції, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 2 травня 2023 року № 451 (далі Порядок) Саме на вимоги і приписи даного акту слід орієнтуватися при дослідженні питання перекладу *acquis*.

Першим, на що слід звернути увагу, є принципи здійснення перекладу, під якими слід розуміти обов'язкові для врахування фундаментальні засади, з дотриманням яких має відбуватися цей процес. Порядок закріплює, що переклад *acquis* має бути адекватним та еквівалентним, проте не дає визначення цим поняттям. [6]

Під адекватністю слід розуміти відтворення єдності і змісту оригіналу, враховуючи при цьому

змістову та прагматичну еквівалентність і не допускаючи переключень [7, с. 177].

Дотримання даного принципу в контексті перекладу саме юридичних текстів є принципово важливим, оскільки навіть незначні відступи від змісту оригінального тексту можуть призвести до неправильного розуміння конкретної норми права.

Еквівалентність перекладу в свою чергу передбачає, відтворення змісту іншомовного оригіналу на одному з рівнів еквівалентності. Під змістом оригіналу, в даному випадку, мається на увазі вся інформація, що передається, включаючи його денотативні та конотативні значення, а також прагматичний потенціал тексту. Важливо зазначити, що хоча будь-який адекватний переклад повинен бути еквівалентним, не кожен еквівалентний переклад може вважатися адекватним [8, с. 144].

Наступним, на що слід звернути увагу є вибір прийому перекладу, який слід використовувати в тій, чи іншій ситуації. Прийоми перекладу можна розглядати як інструмент аналізу тексту, що включає процес виявлення семантичних та формальних зв'язків між оригіналом і цільовим текстом. Вони виявляються через порівняння оригіналу і перекладу, впливаючи на мікростилістику тексту, таку як речення та їх частини.

Обираючи прийом перекладу, перекладач повинен пам'ятати про вибраний метод перекладу, який є загальним підходом під час здійснення цього процесу. Попри те, що Порядок не визначає метод перекладу, який має використовуватися, логічним, з огляду на зазначені вище принципи, вбачається доцільними говорити про використання еквівалентного методу перекладу. З його допомогою перекладач намагається відтворити точне контекстуальне значення оригіналу в межах граматичних структур мови перекладу [9, с. 93].

Що стосується конкретних прийомів, які доцільно використовувати в межах цього методу, то найбільш розповсюдженими і ефективними з точки зору максимально точної передачі змісту актів законодавства, є наступні:

1. Транспозиція – це класичний прийом перекладу, яка передбачає заміну однієї частини мови іншою без зміни сенсу повідомлення. Фактично, це єдина процедура перекладу, яка має щось спільне з граматиною, хоча багато перекладачів виконують транспонування інтуїтивно [10, с. 164].

Приклад: *budgetary availability* – доступність бюджету (прикметник змінюється на іменник).

2. Модуляція – це прийом перекладу, що передбачає варіацію форми повідомлення,

отриману шляхом зміни точки зору. Це означає, що модуляція ґрунтується на зміні когнітивних категорій між двома мовами. Цей зсув вважається виправданим, коли дослівний або навіть транспонований переклад призводить до граматично правильного висловлювання, яке все одно залишається непридатним, однодіоматичним.

Приклад: *void patent* – патент, що втратив силу.

3. Додавання і вилучення – прийоми, які сприймаються як взаємодоповнюючі, проте протилежні за змістом, процедури перекладу. Розширення передбачає додавання додаткової інформації до цільового тексту, тобто слів, яких немає в оригіналі, але які мають бути присутніми, для кращого розуміння та більш природнього вигляду тексту. Скорочення, в свою чергу, є протилежною процедурою [11, с. 126].

Приклад: *European Anti-Fraud Office* – Європейське бюро по боротьбі з шахрайством (розширення), *residence permit issued to unremunerated trainees* – посвідка на тимчасове проживання неоплатним стажистам (скорочення).

4. Калькування – дослівний переклад, тобто відтворення форфологічних та семантичних особливостей іншомовного слова українською. Найчастіше використовується при перекладі назв різноманітних міжнародних організацій та інститутів ЄС [12, с. 269].

Приклад: *lawgiver* – законодавець, *European Parliament* – Європейський парламент.

5. Запозичення – прийом прямого перенесення іншомовного слова без структурної зміни. Використовується для перекладу слів, які не мають аналогів в українській мові.

Приклад: *migration* – міграція; *mobility* – мобільність.

Незважаючи на те, що зазначені прийоми є основним при здійсненні перекладу юридичних текстів, їх перелік є набагато ширшим і в окремих випадках також можливе використання генералізації, експлікації, ампліфікації, перестановки та інших.

З огляду на той факт, що переклад *acquis* є завданням державного значення, доцільним в контексті даного дослідження вбачається звернути увагу на суб'єкта, відповідального за здійснення цієї процедури.

На відміну від перекладу звичайних документів, який можуть здійснювати будь-які перекладачі, які мають відповідну освіту або акредитацію, переклад актів європейського законодавства здійснюється спеціально уповноваженою на це особою. Відповідно до Порядку

здійснення перекладу на українську мову актів Європейського Союзу *acquis communautaire* та на англійську мову актів законодавства України, обов'язок здійснення перекладу покладено на державну установу «Офіс із залучення та підтримки інвестицій», тоді як загальна організація та планування цього процесу здійснюється Урядовим офісом координації європейської та євроатлантичної інтеграції Секретаріату Кабінету Міністрів України.

Процедура перекладу, визначена даним порядком передбачає створення Орієнтовного плану перекладу актів *acquis EC*, який формується на основі пропозицій, що подаються ініціаторами перекладу, до яких належать Апарат Верховної Ради України, Офіс Президента України, Секретаріат Кабінету Міністрів України, міністерства, а також інші центральні органи виконавчої влади, державні колегіальні органи [6].

Відповідно до Орієнтованого плану перекладу актів Європейського Союзу *acquis communautaire* та актів законодавства України на 2024 рік, який затверджено рішенням Урядового комітету з питань європейської та євроатлантичної інтеграції, міжнародного співробітництва, культури, молоді, спорту та інформаційної політики від 18 серпня 2023 р., перекладу підлягають 491 акт *EC*, до яких належать як безпосередньо ті, що містяться у 35 розділах *acquis*, так і ті, переклад

яких є прямим обов'язком України відповідно до Угоди про асоціацію.

Висновки. На підставі проведеного дослідження можна дійти висновку, що процедура перекладу актів європейського законодавства має свої визначні особливості і кардинально відрізняється від перекладу звичайних юридичних текстів. До таких особливостей можна віднести наступні. По-перше, широке коло різних за своїм призначенням і правовою природою актів, які підлягають перекладу, за відсутності повноцінного, чітко визначеного їх переліку. По-друге, наявність специфічної термінології, яка охоплює не лише право, а й інші науки. По-третє, процес перекладу відбувається із використанням специфічних прийомів із обов'язковим дотриманням принципів еквівалентності та адекватності. По-четверте, імперативність правового регулювання процедури перекладу, яка полягає в тому, що чітко визначено суб'єкта, відповідального за його здійснення, а також визначено загальні правила його проведення. Подальші дослідження можуть бути направлені на визначення ефективності та правильності здійснення перекладу *acquis* відповідно до нового Порядку, адже даний процес тільки розпочався, саме тому, його вивчення є принципово необхідним задля забезпечення ефективності, і, як наслідок, прискорення процесу інтеграції України до Європейського Союзу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. From EU membership application to accession negotiations: frequently asked questions. *An official website of the European Union* : веб-сайт. URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2016-12/20160209_faq.pdf (дата звернення: 05.12.2023).
2. Integration of *acquis Communautaire* into the legal order of the new and future member states of the UE. *European commission for democracy through law (Venice commission)* : веб-сайт. URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-UDT\(2005\)032-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-UDT(2005)032-e) (дата звернення 05.12.2023).
3. Звіт щодо відповідності законодавства України праву Європейського Союзу (*acquis EC*) (частина 1) : веб-сайт. URL: https://dostup.pravda.com.ua/request/117956/response/387717/attach/3/0001%201106.pdf?cookie_passthrough=1 (дата звернення 06.12.2023).
4. Звіт щодо відповідності законодавства України праву Європейського Союзу (*acquis EC*) (частина 2): веб-сайт. URL: https://dostup.pravda.com.ua/request/117956/response/387719/attach/3/1107%201953.pdf?cookie_passthrough=1 (дата звернення 06.12.2023).
5. Поліщук Л.П., Пушкар Т.М. Лексичні одиниці в перекладі законодавчих актів Європейського Союзу. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*. 2023. № 205. С. 160–164.
6. Про затвердження Порядку здійснення перекладу на українську мову актів Європейського Союзу *acquis communautaire* та на англійську мову актів законодавства України, пов'язаних з виконанням зобов'язань України у сфері європейської інтеграції : Постанова Кабінету Міністрів України від 2 травня 2023 р. № 451 / Кабінет Міністрів України. *Урядовий кур'єр*. 2023. № 94.
7. Яблочнікова В.О. Перекладацька адекватність та еквівалентність. *Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2019. № 38. С. 177–179.
8. Журавель Т.В. Сутність поняття перекладацької еквівалентності. *Подолання мовних та комунікативних бар'єрів: освіта, наука, культура: збірник наукових праць / за заг. ред. Гудманяна А.Г.*, Київ. 2017. С. 144–147.
9. Роєнко, Л., Горлатова, О., Редько. Особливості перекладу юридичних текстів. *Актуальні питання іноземної філології*. 2021. № 15. С. 91–96.

10. Gibova K. Some Thoughts on Translation Procedures as Employed in Acquis Communautaire Documents. *Ostrava Journal of English Philology*. 2011. № 1. P. 161–171.

11. Коломієць С.С., Дембіцька А.А. Відтворення структурно-семантичних і лінгвостилістичних особливостей бінарних термінологічних словосполучень юридичного дискурсу у перекладі з англійської на українську мову. *Молодий вчений*. 2019. № 12(76). С. 124–127.

12. Шумило І., Сніца Т. Особливості перекладу юридичних текстів. *Філологічний дискурс*. 2016. № 4. С. 266–272.